

פניני הרמק

יו"ל ע"י "קהילת הרמה" בירושלים עיה"ק תובב"א
שע"י יוצאי ישיבה הרמה דלונדון יצ"ו

בנשיאות עט"ר מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

מפניני רבינו:

וכאשר יענו אותו כן יפרה וכן יפרוץ. (א. יב.), ברש"י מהמדרש רוח הקודש אומרת כך אתם אומרים פן ירבה אני אומר כן ירבה ע"כ, יש לבאר הענין כי הגלות אינה מעכבת הרצון המכוון מרצונו ית' ששבעים נפש שירדו למצרים יתהווה מהם הכלל ישראל, ואמנם הן גזירת הגלות והן התהוות אומה גדולה משבעים נפש שניהם מרצונו ית' נגזרו לתכלית אחת באין סתירה ביניהם, אם כי בדרך הטבע נראים סותרים אחד להשני, באמת שניהם היו מוכרחים לקרבנו לתכלית הנרצה בקבלת התורה, וע"כ לא יתכן שמאורע אחד יגרע השני. וכן מצינו במדרש פרשת ויגש, יוסף נמכר, יהודה ירד, והקב"ה עוסק באורו של משיח ע"כ, והבן זה.

וכן הוא בלי ספק בגלות דידן שכל הצרות והעינויים אינם סותרים מה שהקב"ה עוסק בבנין כלל ישראל לקרבם לתכליתם בימות המשיח ב"ב.

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"א)

ולא יכלה עוד הצפינו ותקח לו תבת גמא ותחמרה בחמר ובזפת וגו'. (ב. ג.), פירש"י זפת מבחוץ וחמר מבפנים כדי שלא יריח אותו צדיק ריח של זפת ע"כ, וכן דרשו אצל יוסף שנמכר לישמעאלים נושאות צרי ולוט, וצ"ב הרי עצם השלכת משה לנהר, ומכירת יוסף לישמעאלים, צרה גדולה היא ומה איכפת בזה ריח רע או לא, אולם נראה ע"פ מה שאמרו בגמ' בשמים במוצ"ש למה משום וי אבדה נפש, ופירש"י כי ריח טוב הוא עונג לנשמה ולא לגוף, וע"כ מותר ליהנות מריח בשמים ביוה"כ, ולפ"ז י"ל שאכן אפשר שיגרום לצדיקים צער גופני, שזה לא איכפת להם כ"כ, אבל אין הקב"ה נותן חלילה צער נפש וצער נשמה להפריעם מעבודתם את ה'.

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"ב)

מאמר "מצוה לשמה"

[מתוך ספר בית אב שיחות החדש]

כלל מדבקות מחשבתו שעושה רק רצונו ית"ש, וכמש"כ הרמב"ם בהלכות יסודי התורה (פ"ה ה"י) שהעושה מצוה או נמנע מעבירה בלי שום סיבה אחרת אלא משום רצונו ית"ש הרי זה קידש ד', והוא קיום מצוה כמאמרה. והוא שכתב המסילת ישרים (פרק ג) בענין משמוש במצוותיו שלא יהיה במצוותיו שום דופי גם לא במחשבה קלה, ופשוט שאלה הן המצוות שמרע"ה רדף אחריהם. ובחובות הלכות קבע שער מיוחד בשם יחוד המעשה, והאריך בזה בגודל נסיונות היצר שהיצה"ר אורב לאדם דוקא בזה שיכניס נגיעותיו בקיום מצוותיו ית"ש, והוא נסיון קיים.

ואיתא בגמרא מועד קטן (דף ט): "כתיב פלס מעגל רגלך וכל דרכיך יכוננו וכתיב אורח חיים פן תפלס לא קשיא כאן במצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים כאן במצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים", ופירש"י שתעשה אתה הגדולה וחבריך יעשה הקטנה, ובמהרש"א (שם ע"ב ד"ה כאן) תמה ע"ז עיי"ש, וביאר הגה"צ רבי ירוחם זצ"ל שהכוונה "גדולה" שהיא זכה לגמרי שאין בה שום נגיעה, ומצוה "קטנה" היא שיש בה נגיעה, וכן הוא המשקל, אם יש מצוה שיש בה חשש פן יכשל בהנאה עצמית ויש מצוה שאין בה חשש פן כ"כ, אם אפשר שיש אחרים לעשות, יבחור לו המצוה שבטוח יותר שיעשה לשמה, אבל אם אין אחר אז אין לו רשות לשקול וצריך לעשות מה שבא לידו.

ונראה שכן הוא בענין מצות עצמות יוסף, שהרי גם מצוה של ושאלו ממצרים כל כסף וזהב ושמלות (ג. כב.), אשר במצוה זו חשש גדול של רצון והנאה עצמית, משא"כ מצות עצמות יוסף באה בלי נגיעה, והלכו כל ישראל למצוה של כסף וזהב, ע"כ בחר משה מצוה שאין בה נגיעה. ואפשר שהוא מה דאיתא בסוטה (דף יג.) ראו חכמתו וחסידותו של מרע"ה, וע"ז נאמר חכם לב יקח מצוות. ומה ענין חכם לב? הנה רחמנא ליבא

הלא פלא אשר מרע"ה אשר מסר נפשו לקיום מצוות, כאשר רואים בשעת יציא"מ שכולם לקחו כסף וזהב אבל משה לקח עצמות יוסף עמו, וכמ"כ בבחירת ערי מקלט, אע"פ שעדיין לא היו ראויים לקליטה בעודם במדבר, מרע"ה נזדרז ואמר מצוה הבאה לידי אעשנה (עי' רש"י דברים ד. מא.), ואיך זה כשהקב"ה א"ל להוציא את ישראל ממצרים סירב והוצרך הקב"ה לפתותו שבעה ימים. וכבר ראיתי שעמד בזה הגה"צ רבי ירוחם זצ"ל, והאריך ביסוד אחד אשר עמדנו בו בשבוע שעבר, ואגיד בתוספת דברים הרבה.

הנה דברנו כי ענין האבות הם מרכבה לשכינה פי' הרמב"ם בספר המורה (ח"ג פרק נא) מפני שלא הסיחו את דעתם ממנו ית"ש, וקיימו מה דאיתא ברמ"א בריש שו"ע או"ח שוית' ד' לנגדי תמיד. וכתב שבזה כל מעלת הצדיקים. ונתבאר עפ"י מש"כ החובות הלכות בשער חשבון הנפש (פ"ג, החשבון העשירי) שיצייר אדם תמיד השקפת הבורא ית' עליו, והוכיח כי בזה לבד בציוור קיים מתעלה אדם לשלמות ולתוה"ק, "לראות בלי עינים ולשמוע בלי אזניים" כו', ובזה נבדלים הצדיקים זה למעלה מזה עד כמה ציור זה נגד עיניהם. יש שרק בשעת תפילה חושב על זה, ויש בפרשה ראשונה של קרי"ש, ויש בכל הפרשיות, ויש בקיום המצוות עכ"פ, והשלם גם בעת עסקו בעוה"ז לא מסיר דעתו.

והן האבות שנהיו מרכבה לשכינה ונקרא שמו יתר עליהם.

[ואפשר להמשיל ענין מרכבה, דהנה אין אדם נכנס למרכבה ביציאתו לדרך אלא אם הוא בטוח שהמרכבה לא תתפרק באמצע הדרך, והוא גדר מרכבה לשכינה שהקב"ה משרה שכינתו על האדם שבטוח שלא יסיח דעתו ממש"כ הרמ"א הנ"ל].

ועכ"פ לעניננו, בשעת עשיית המצוה היא צריכה להיות לשמה, וגדר לשמה הוא שלא יסיח דעתו

בעי (ברכות דף כ.), שיעשה לשמה ולרצונו ית' לבד, וזה חזינן אצל משה שהיה חכם לב, והוא חכמתו וחסידותו.

וכן בערי מקלט, אם מיחדים אותם באר"י כשיש ענין של רוצחים בשוגג ודאי יכירו טובה למי שיבחר, אבל עכשיו במדבר שלא היו גואלים אין כאן כל רצון עצמי אלא מצוה לשמה.

והוא כאן שהקב"ה אמר למשה להוציאם ממצרים והוא יהיה המנהיג והמדבר עם פרעה, פחד משה פן ח"ו יכשל בשלא לשמה, וכבר נאמר לו של נעליך (ג. ה.), ופירשו כולם שר"ל שיפשוט כל חומריותו, ב' נעלים נעלי עור בהמה ונעלי עצם הגוף שהוא נעל הנשמה [יעו"מ מהגר"ח מוואלאזין זצ"ל ושאר מפרשים], וזה היה פחדו.

והוא מה שאמר שלח נא ביד תשלח (ד. יג.), הרי אפשר ע"י אחרים, ומשה בענוותנותו חשב עצמו אינו הגון למצוה זו לשמה, וברמב"ן (שם) פי' ביד תשלח, שחשב משה שכל מי שיהיה הוא יותר הגון לשלמות זו, מכש"כ אהרן.

ויל"פ עוד מה שפי' רש"י (ד. י.) שאמר אהרן גדול ממנו והוא נביא [ומשה עדיין לא היה נביא], אפשר

המכוון לא לגדלות בשנים, אלא כאמור במעלת הצדיקים שהוא צדיק יותר גדול שאינו מסיח דעת מהשגחתו ית' וכמשנ"ת [והרי הוא גם נביא איתא ברמב"ם (פ"ז יסוה"ת ה"א) שתמיד מתגבר על יצרו ואין ליצר כל שליטה עליו].

ופשוט שמה שמה אמר למה הרעות וגו' למה שלחתני, שהאשים עצמו שמה שהקב"ה טרם הוציאם הוא באשמתו שהוא היה השליח, והיה חסרון בלשמה מצדו, מגודל ענוותנותו, וזה פי' בשביל ישראל הוא אומר שהוא גרם לישראל קושי שיעבוד.

[וי"ל עוד כהערה, מה שאמר "ואני ערל שפתים", הנה ענין ערל שפה הסיבה כדאיתא במדרש (א. כו) שפרעה בחן את משה בילדותו אם יקח כסף וזהב או גחלים בוערות כנודע, ורצה משה ליקח כסף וזהב ובא מלאך והעביר ידו וכו', פי' שרמז בזה להקב"ה דנמצא שיש לו יצר לחומריות, ומאחר שעדיין לא נתרפא מעלת דיבורו סימן שעדיין לא נעקרה נגיעה, ח"ו].

ואיך שהוא, עלינו להתבונן מזה גודל חיוב עשיית מצוות לשמה, ובזה נמדדת מעלת השלמות כאמור, ואיך אפשר בלי לימוד מוסר והתבוננות.

* * *

משלחנו של רבינו [דברים מהתקופה האחרונה]:

גרגרים קצרים על תפלה ופרקי ההלל [ב']

מתוך מה שדרש מרן רבינו רה"י שליט"א בליל זאת חנוכה דהאי שעתא העעל"ט (הדברים נכתבו בפיקוחו)

❖ אתה קדוש ושמך קדוש וקדושים בכל יום יהללוך סלה. אתה קדוש זהו קידוש השם קדושת עצמותו ית' למעלה מכל השגה, ושמך קדוש, קדושתו לבעלי השגה, הוא קידוש השם הנעשה ע"י הקדושים בכל יום יהללוך סלה.

❖ ביאור פרק 'בצאת ישראל': בצאת ישראל ממצרים, האנשים, בית יעקב - הנשים. היתה יהודה לקדשו - כלל ישראל איז געוועהן א העכערע מדריגה נאנט צו רבש"ע. ישראל ממשלוחתיו - זייענדיג ארויס גיין פון מצרים, ואשא אתכם על כנפי נשרים, דאס איז א משל לקורבה אליו ית'. הים ראה וינוס - היינו כל מה שבעולם הגשמי היתה תשוקתם להתעלות, הם נשארו למטה, אבל כשראו שכלל ישראל נתעלה למעלה לעולם העליון היתה תשוקת העולם הגשמי להתרומם אלא שלא היה בכחם לצאת לעולם העליון כי אם ישראל, והם חזקו והתאמצו להתעלות. הים ראה וינוס - היינו שידוע שהים באמצעו הוא גבוה, נמצא כשהים מגיע עד שפתו הוא כשבורח משפת הים, עולה למעלה עד אמצעו תשוקה להתעלות. הירדן תיסוב לאחור - ידוע כי כל נהר בא מגובה ההרים ויורד למטה, ובשעת ההלל של כלל ישראל תשוקתו ליסוב לאחור להגרר לשורשו, וזאת אינו יכול. ההרים תרקדו כאלים גבעות כבני צאן - גם בעולם הגשמי חלו מפני אלוקי יעקב, שנתעלו לעולם השכינה, ההוכפי הצור אגם מים - הצור לא יכול להניע אלא שנתפרר ונהפך למים מחמת תשוקתו.